



**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 31-01-2022 r.

Krajowy Mechanizm Prewencji

KMP.573.19.2021.RK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z monitoringu on-line Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach - Zdroju**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) [dalej jako: OPCAT] oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 14, 15 i 16 grudnia 2021 r. przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur Rafał Kulas (prawnik) przeprowadził wideo-rozмовy z wychowankami i pracownikami Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach - Zdroju (dalej jako: Zakład, placówka), za pośrednictwem komunikatora Teams.

Celem monitoringu on-line było zbadanie sposobu traktowania nieletnich przebywających w Zakładzie, warunków ich detencji oraz przedstawienie zaleceń, którą wzmocnią ich ochronę przed ryzykiem tortur i innych form okrutnego traktowania. Dodatkowo zweryfikowano przygotowanie placówki na zagrożenie związane z pandemią COVID-19.

W trakcie monitoringu przedstawiciel KMPT:

- przeprowadził rozmowę z Panem Damianem Banaszyńskim - Dyrektorem Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach - Zdroju;

- przeprowadził poufne rozmowy z wychowankami (przedstawiciel KMPT zaoferował możliwość indywidualnej rozmowy wszystkim wychowankom przebywającym w placówce; większość z nich skorzystała z tej możliwości);
- przeprowadził poufne rozmowy z wybranymi przez siebie pracownikami placówki: wychowawcami, pielęgniarką, psychologiem, terapeutką i strażnikiem.

Po zakończeniu wideo-rozmów przedstawiciel KMPT zapoznał się z dokumentacją przekazaną przez Dyrektora Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach - Zdroju.

Niniejszy raport wskazuje problemy systemowe, wymagające zmiany obowiązującego prawa (pkt. 4) oraz obszary wymagające ulepszeń, istotne z punktu widzenia prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt. 5). W punkcie 6 raportu opisano otrzymane sygnały odnoszące się do traktowania nieletnich przez funkcjonariuszy Policji.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. nieletni, pracownik placówki, osoba odwiedzająca) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej. Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *„żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaze, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób”*.

3. Charakterystyka placówki

Zakład Poprawczy w Jerzmanicach Zdroju jest placówką resocjalizacyjną o charakterze półotwartym, przeznaczoną dla chłopców. Jej pojemność wynosi 30 miejsc. W czasie wideo-rozmów w Zakładzie przebywało 9 wychowanków, 2 nieletnich nie powróciło do placówki z przepustki.

4. Problemy systemowe

4.1. Monitoring wizyjny

Monitoringiem wizyjnym objęty jest teren zewnętrzny i pomieszczenia Zakładu: izby przejściowe, izby chorych, izba izolacyjna, sypialnie wychowanków, sanitariaty (posiadają strefę

maskowania miejsc intymnych), ciągi komunikacyjne, teren szkoły i warsztatów. Bieżący podgląd z kamer mają strażnicy i wychowawcy.

Monitoring wizyjny służy poprawie bezpieczeństwa w placówce. To też dodatkowe, niekiedy bardzo skuteczne, narzędzie prewencji niehumanitarnego traktowania. Niemniej nie można zapomnieć, że aby spełniał swoją zapobiegawczą rolę i nie prowadził do nadużyć, np. do nieuzasadnionej ingerencji w prywatność wychowanków, pracowników oraz innych osób znajdujących się na terenie obserwowanego budynku, powinien być odpowiednio uregulowany w przepisach prawa. Dla legalności tego rodzaju kontroli istotne jest, żeby ograniczenie to spełniało przesłanki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, w tym wymóg ustawowej formy ograniczenia. Tymczasem obecnie kwestia stosowania monitoringu w zakładach poprawczych została wspomniana jedynie w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2017 r., poz. 487).

W opinii KMPT regulacji na gruncie ustawowym wymaga nie tylko samo uprawnienie do instalowania sieci monitoringu wizyjnego, ale także sprecyzowanie zasad i celów montowania kamer, sposób postępowania ze zgromadzonymi w ten sposób danymi, w tym zasady dostępu do nagrań z kamer monitorujących oraz zabezpieczenia danych, a także ewentualne wymagania dotyczące oznaczenia terenu monitorowanego.

W najnowszym *projekcie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich* uwzględniono kwestie dotyczące monitoringu w tego typu placówkach. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił częściowo krytyczne uwagi do projektowanych uregulowań¹.

4.2. Kontrola osobista wychowanków

Po przyjęciu do placówki nieletni poddawani są przeszukaniu celem ujawnienia przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych. W trakcie tej czynności wychowankowie muszą zdjąć buty i odzież (pozostają wówczas w samej bieliźnie) celem dokonania ich kontroli. Po zakończeniu czynności mogą iść się wykąpać.

Jeden z wychowanków opowiedział przedstawicielowi KMPT, że w jego przypadku przeszukanie miało formę kontroli osobistej - musiał rozebrać się do naga i wykonać przysiad celem ujawnienia niedozwolonych przedmiotów.

¹ Zob. Opinię RPO do projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z dnia 20 lipca 2021 r. (nr wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD248). Opinia dostępna na stronie Biuletynu Informacji Publicznej RPO: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/opinia-do-projektu-ustawy-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-projekt-z-20072021-r> [dostęp: 21.01.2022 r.]

Możliwość realizacji wobec wychowanków kontroli osobistej przewidują dokumenty wewnętrzne placówki: Regulamin Zakładu Poprawczego², procedura przyjęcia nowego wychowanka³, procedura dotycząca zapobiegania wnoszenia na teren placówki przedmiotów zabronionych⁴, procedura kontroli izb przejściowych⁵, Regulamin izb przejściowych⁶, Regulamin izby izolacyjnej⁷.

Regulamin Zakładu Poprawczego zawiera definicję kontroli osobistej i kontroli pobieżnej⁸. Definicje te są identyczne z tymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich⁹.

Należy zwrócić uwagę, że tego typu kontrola stanowi ingerencję w wolność osobistą jednostki, która zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP może zostać ograniczona tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Co więcej regulacja ustawowa w tym zakresie musi być niezwykle precyzyjna, co pokazał wyrok¹⁰ Trybunału Konstytucyjnego wydany z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich. TK stwierdził, że brak w ustawach (m.in. ustawie o Policji) pojęć „przeszukanie osoby” i „kontrola osobista” narusza konstytucyjne prawa i wolności człowieka, przepisy uznano za niekonstytucyjne, w zakresie, w jakim nie precyzowały granic i pojęcia kontroli osobistej. W grudniu 2018 roku ustawa o Policji została w tym zakresie znowelizowana¹¹.

W opinii KMPT tak daleko idąca ingerencja w prawo do prywatności jak kontrola osobista nie może odbywać się bez właściwej regulacji prawnej. Należy bowiem pamiętać, że zgodnie z zasadą legalizmu, wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP *„Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Nie mogą więc domniemywać swojej kompetencji, a wszelkie ich działania muszą mieć podstawę prawną”*¹².

Warto zaznaczyć, że Rzecznik Praw Obywatelskich w 2014 r. zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do uregulowania możliwości przeprowadzania kontroli osobistej wychowanków zakładów poprawczych w akcie prawnym rangi

² Zob. Regulamin Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach Zdroju, część dot. praw i obowiązków wychowanka, § 13 pkt. 5.

³ Zob. Procedura przyjęcia nowego wychowanka do Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach Zdroju, pkt. 4.

⁴ Zob. Procedura zapobiegania wnoszenia na teren Zakładu narkotyków alkoholu, środków odurzających oraz innych przedmiotów zabronionych, część pt. Kontrola wychowanka powracającego z przepustki i urlopu, pkt. 2.

⁵ Zob. Procedura kontroli izb przejściowych i przebywających w nich wychowanków, pkt. 5.

⁶ Zob. Regulamin izb przejściowych, pkt. 3.

⁷ Zob. Regulamin izby izolacyjnej, pkt. 7.

⁸ Zob. Regulamin Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach Zdroju, § 2 pkt. 1 lit. i) i j).

⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2017 r., poz. 487), § 2 pkt. 19) i 20).

¹⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14.

¹¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw, (Dz.U. z 2018 r., poz. 2399).

¹² Sąd Najwyższy w postanowieniu 7 sędziów SN z 18 stycznia 2005 r. (sygn. WK 22/04) wskazał, że art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowiący, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa zawiera normę zakazującą domniemywania kompetencji takiego organu i tym samym nakazuje, by wszelkie działania organu władzy publicznej były oparte na wyraźnie określonej normie kompetencyjnej.

ustawowej. W dniu 10 grudnia 2015 r. RPO wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o poinformowanie na jakim etapie jest proces legislacyjny w zakresie opisywanych zmian. W swoim wystąpieniu Rzecznik wskazał, że konieczność pilnego uregulowania w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich podniesionych we wcześniejszych wystąpieniach kwestii, jest związana z potrzebą zachowania konstytucyjnego standardu, zgodnie z którym wszystkie ograniczenia praw i wolności powinny mieć formę ustawową. W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zapewnił o uwzględnieniu postulatów Rzecznika w projekcie nowej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Kwestia przeprowadzania kontroli osobistych w zakładach poprawczych została uregulowana w najnowszym *projekcie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, do którego Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił swoje częściowo krytyczne uwagi. Wspomniana ustawa nie została jednak dotąd uchwalona¹³.

Problem braku odpowiednich uregulowań prawnych przeprowadzania kontroli osobistej nieletnich był podnoszony wielokrotnie w raportach rocznych z działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur¹⁴.

Wobec braku ustawowych uregulowań dających pracownikom prawo do przeszukiwania podopiecznych, jedynym uprawnieniem personelu tych placówek w sytuacjach, w których istnieje podejrzenie posiadania przez nieletniego przedmiotów niedozwolonych, jest prośba o dobrowolne ich wydanie lub też wezwanie funkcjonariuszy Policji, którzy zgodnie z prawem takiej kontroli mogliby dokonać.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Traktowanie i dyscyplinowanie wychowanków

Z poufnych rozmów z wychowankami wynikało, że są oni traktowani w odpowiedni sposób przez pracowników Zakładu. Przedstawiciel KMPT nie otrzymał też sygnałów wskazujących na przemoc między wychowankami.

Z otrzymanych informacji wynika jednak, że Komenda Powiatowa Policji w Złotoryi prowadzi dochodzenie o sygn. akt 4334-4 Ds 382.2021 w sprawie zaistniałego w bliżej nieustalonym okresie do dnia 12 października 2021 r., fizycznego i psychicznego znęcania się nad wychowankami placówki, tj. o przestępstwo z art. 247 § 1 k.k. Postępowanie monitoruje Pełnomocnik Rzecznika

¹³ Zob. Opinię RPO do projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z dnia 20 lipca 2021 r. (nr wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD248).

¹⁴ Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2018 r., s. 66.

Praw Obywatelskich we Wrocławiu (znak sprawy BPW.517.138.2021). Z informacji przekazanych RPO przez Policję i Prokuraturę wynika, że postępowanie znajduje się w fazie *in rem* i jak na razie nikomu nie postawiono zarzutów. Trwają czynności zmierzające do uzupełnienia materiału dowodowego.

Z uwagi na powyższe, mając na względzie swój zapobiegawczy mandat, KMPT zaleca systematyczne przypominanie personelowi o konieczności traktowania podopiecznych z szacunkiem i respektowania ich praw oraz odpowiedzialności karnej i służbowej jaka wiąże się w przypadku niewłaściwego zachowania.

Wątpliwości KMPT wzbudził jeden z przypadków umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej. Z zapisów ksiąg ewidencyjnych wynika, że wychowanek z uwagi na fizyczny atak na pracownika i groźby w stosunku do personelu został umieszczony w izbie izolacyjnej na okres od 29 września 2021 r., godz. 17:00 do 01 października 2021 r., godz. 15:00. Następnie w dniu 01 października 2021 r. o godz. 15:05 został umieszczony w izbie przejściowej z powodu agresji werbalnej wobec personelu. W księdze ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej pod pozycją l.p. 34 widnieje wpis: *„Przeniesiony z izby izolacyjnej. Umieszczony ze względu na artykułowane groźby karalne pod adresem pracowników, do czasu konwoju policyjnego”*. Wychowanek przebywał w izbie przejściowej łącznie pięć dni. W dniu 06 października 2021 r. o godz. 06:45 opuścił izbę przejściową i został przetransportowany konwojem policyjnym do innego zakładu poprawczego.

Warto podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami wychowanek może zostać umieszczony w izbie przejściowej wyłącznie po przyjęciu do Zakładu w celu przeprowadzenia rozmowy wstępnej, poddania go wstępnym badaniom lekarskim i zabiegom higieniczno-sanitarnym oraz poddania go badaniom osobopoznawczym¹⁵. Nowelizacja rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z 6 lipca 2016 r. uchyliła bowiem § 25 ust. 1 pkt. 4 pozwalający dyrektorowi na umieszczenie nieletniego na czas określony w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie¹⁶.

W praktyce więc nie było podstawy prawnej do izolowania nieletniego w ten sposób i należało raczej podjąć działania zmierzające do jego wyciszenia i uspokojenia. Dopiero w sytuacji gdy zawiodłyby środki perswazji i byłaby ku temu podstawa prawna, należało zastosować środki przymusu bezpośredniego, odpowiednio je udokumentować i zawiadomić o sytuacji sędziego

¹⁵ Zob. § 44 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2017 r., poz. 487).

¹⁶ Zob. § 1 pkt 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 6 lipca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2016 r., poz. 995).

rodzinnego sprawującego nadzór nad Zakładem i sąd rodzinny wykonujący środek poprawczy¹⁷. Personel powinien być jednak w stanie umiejętnie rozładować napięcie, aby stosowanie przymusu nie było konieczne. W tym celu powinien otrzymać odpowiednie wsparcie szkoleniowe (zob. pkt. 5.5. niniejszego raportu).

Zgodnie z regułami ONZ środki przymusu mogą być używane tylko w wyjątkowych przypadkach, gdy zawiodły wszystkie inne metody kontroli i tylko gdy taki przymus jest dozwolony przez prawo¹⁸. Ponadto surowo zabronione są kary odosobnienia lub inne kary, które mogą zagrażać zdrowiu fizycznemu lub psychicznemu nieletniego¹⁹. Nieletni może być karany dyscyplinarnie wyłącznie w ściśle wytyczonych granicach obowiązującego prawa²⁰.

KMPT zaleca wykorzystywanie izby przejściowej wyłącznie w przypadkach określonych w przepisach prawa.

Wątpliwości budzą też niektóre przypadki umieszczenia podopiecznych w izbie chorych. Wpisy w „Księdze ewidencji izby chorych” pokazują, że może być ona wykorzystywana do celów pozamedycznych w celu wyciszenia wychowanka. Przykładowo:

- wychowanek przebywał w izbie chorych w dniu 18 lutego 2021 r., w godz. 16:10 – 20:00. W księdze ewidencji zapisano: *„wychowanek zdenerwowany po zespole wyobcowany prosił o umieszczenie żeby się wyciszyć”*;
- wychowanek przebywał w izbie chorych w dniu 31 marca 2021 r., w godz. 11:45 – 18:00. W księdze ewidencji znajduje się wpis: *„wychowanek umieszczony w izbie celem uspokojenia i wyciszenia się”*;
- wychowanek przebywał w izbie chorych w dniach 08 grudnia 2021 r. godz. 20:50 – 13 grudnia 2021 r., godz. 17:00. W księdze ewidencji znajduje się wpis: *„celem uspokojenia (część wpisu nieczytelna) się wyciszył”*.

Izba chorych ze względu na swą specyfikę stanowi formę izolacji nieletniego. Takie ograniczenie wolności musi spełniać standard przewidziany w art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, że: *„pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie”*. W analizowanym przypadku brak jest podstawy prawnej do powyższej praktyki, w związku z czym powinna być ona wyeliminowana. Stwarza bowiem ryzyko izolacji nieletniego bez gwarancji proceduralnych wymaganych w przypadku zastosowania środka przymusu bezpośredniego w formie izby izolacyjnej.

¹⁷ Zob. art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 2418).

¹⁸ Zob. Zasady Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony osób nieletnich pozbawionych wolności (Zasady z Hawany). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z 14 grudnia 1990 r., pkt. 64.

¹⁹ Tamże, pkt. 67.

²⁰ Tamże, pkt. 70.

W opinii KMPT, należy zatem odstąpić od umieszczania nieletnich w izbie chorych w przypadkach innych niż medyczne, za wyjątkiem sytuacji, gdy wychowanek sam zgłasza potrzebę odosobnienia. W pozostałych przypadkach, gdy wychowanek jest nadmiernie pobudzony, należy stosować inne środki. Jeśli sytuacji nie udaje się opanować, a zachodzą ustawowe przesłanki umieszczenia wychowanka w izbie izolacyjnej, można rozważyć umieszczenie wychowanka w tej izbie, z zachowaniem wszelkich wymogów prawnych i gwarancji proceduralnych (w tym właściwego udokumentowania tego faktu celem umożliwienia weryfikacji zasadności i prawidłowości stosowania środka przymusu bezpośredniego).

KMPT zaleca umieszczanie wychowanków w izbie chorych wyłącznie w celach medycznych.

Analiza „Regulaminu używania wyrobów tytoniowych i palenia papierosów na terenie zakładu” wykazała, że zawiera on zapisy umożliwiające wyciągnięcie zbiorowych konsekwencji wobec podopiecznych. Wątpliwości budzą następujące zapisy:

- pkt. 13, który stanowi, że: *„Notoryczne łamanie zapisów niniejszego regulaminu będzie skutkowało wprowadzeniem zakazu palenia papierosów dla poszczególnych wychowanków, całej grupy lub zakazem wydawania wyrobów tytoniowych poza obręb internatu”*;
- pkt. 17, który stanowi, że: *„W przypadku niestosowania się do niniejszego regulaminu może zostać on zawieszony (nie będzie obowiązywał), a tym samym będzie obowiązywał wszystkich wychowanków zakaz palenia zgodnie z zapisem ustawy z dnia 9.11.1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 2011 poz. 957 t.j.)”*.

Tak ujęte zapisy Regulaminu umożliwiają wprowadzenie zakazu, którego skutki mogą dotknąć także osoby stosujące się do obowiązujących w placówce zasad, co może mieć wpływ na atmosferę w Zakładzie i pogorszenie relacji między wychowankami. Nieletni mogą bowiem odbierać wprowadzony zakaz jako karę, a winą za taki stan rzeczy obarczać podopiecznych, którzy naruszali zakazy. W skrajnych przypadkach może to doprowadzić do eskalacji zachowań agresywnych wobec podopiecznych przez których cierpi grupa i prób ukarania za tę sytuację. Taki stan rzeczy byłby nie do zaakceptowania.

Zgodnie ze standardami ONZ stosowanie sankcji zbiorowych wobec podopiecznych jest zakazane²¹. KMPT rekomenduje wykreślenie z niniejszego Regulaminu zapisów pozwalających na wyciągnięcie wobec podopiecznych konsekwencji zbiorowych.

5.2. Dokumentowanie obrażeń

²¹ Zob. Zasady z Hawany, pkt. 67.

Nieletni po przyjęciu do placówki są poddawani wstępnemu badaniu przez lekarza i pielęgniarkę. Ewentualne obrażenia widoczne przy przyjęciu, blizny, ślady po samookaleczeniach itp., są odnotowywane w dokumentacji medycznej (karcie wstępnych badań lekarskich i historii choroby). Pielęgniarka wypełnia również specjalny formularz z wizerunkiem ciała człowieka (widok z przodu i z tyłu) na którym zaznacza umiejscowienie obrażeń.

W ocenie KMPT system rejestracji obrażeń powinien zostać udoskonalony, tak by efektywniej spełniał swoją zapobiegawczą rolę. W tej kwestii personel medyczny ma bowiem szczególne znaczenie.

CPT podkreśla, że personel medyczny miejsc detencji może i powinien przyczynić się do zwalczania złego traktowania osób pozbawionych wolności poprzez metodyczne rejestrowanie obrażeń i przekazywanie informacji odpowiednim władzom. Dokładne i terminowe dokumentowanie i raportowanie ujawnionych obrażeń znacznie ułatwi zbadanie przypadków możliwego złego traktowania i pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności, co z kolei będzie działać jako silny środek odstraszący w przyszłości. Dotyczy to zarówno przypadków złego traktowania przez personel miejsca detencji, współosadzonych oraz traktowania przed okresem umieszczenia w placówce (np. gdy nieletni przebywał pod nadzorem funkcjonariuszy Policji lub innych osób)²².

Z tego też względu należy przeszkolić lekarza i pielęgniarkę (oraz innych pracowników placówki mających kontakt z nieletnimi) z Protokołu stambulskiego, tj. oficjalnego podręcznika ONZ dotyczącego diagnozowania oraz dokumentowania przypadków tortur i innych form okrutnego traktowania. Zawiera on wskazówki pozwalające na dokonanie oceny, czy dana osoba była ofiarą przemocy (w tym tortur) oraz wytyczne, jak należy zgłaszać takie przypadki odpowiednim organom. Dokument ten dostępny jest w polskiej wersji językowej i odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu i zwalczaniu tortur²³. Stanowi więc istotny element zapobiegawczy i cenne narzędzie edukacyjne, wzmacniające potencjał personelu.

Stosowanie Protokołu stambulskiego rekomendują: Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT)²⁴, Komitet Przeciwko Torturom ONZ (CAT)²⁵, Europejski Komitet ds. Zapobiegania

²² Zob. Dwudziesty Trzeci Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2013) 29, par. 71.

²³ Dokument dostępny na stronie Biuletynu Informacji Publicznej RPO: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/protok%C3%B3%C5%82-stambulski-podr%C4%99cznik-skutecznego-badania-i-dokumentowania-tortur-oraz-innego-okrutnego> [dostęp: 21.01.2022 r.]

²⁴ Zob. Raporty SPT z wizyt w: Polsce, CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 55; Portugalii, CAT/OP/PRT/1, par. 34, 89, 93; Hiszpanii, CAT/OP/ESP/1, par. 46, 63-64, 70; Wielkiej Brytanii, CAT/OP/GBR/ROSP/1, par. 69 i 71 i Szwajcarii, CAT/OP/CHE/ROSP/1, par. 75.

²⁵ Zob. Konkluzje i zalecenia CAT dla Polski, 29 sierpień 2019 r., CAT/C/POL/CO/7, par. 27-28.

Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)²⁶, Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Tortur²⁷ i Rada Powiernicza Dobrowolnego Funduszu ONZ na rzecz Ofiar Tortur²⁸.

KMPT rekomenduje stosowanie wytycznych Protokołu stambulskiego do rejestracji obrażeń wychowanków. Zaleca również, by formularz medyczny do oznakowania umiejscowienia obrażeń zawierający zarys sylwetki człowieka (tzw. mapa ciała) był stosowane profilaktycznie do dokumentowania wszelkich urazów zaobserwowanych u wychowanków i to zarówno w czasie przyjęcia, jak i w okresie późniejszym (np. po ujawnieniu obrażenia w trakcie pobytu w placówce, czy powrotu z wyjazdu – np. z sądu, czy od lekarza). Formularz powinien stosować zarówno lekarz, jak i pielęgniarka.

KMPT rekomenduje również wykonywanie zdjęć obrażeń, które powinni być włączane do dokumentacji medycznej. Taka praktyka ma ogromne znaczenie dowodowe i może pomóc w wyjaśnieniu ewentualnych wątpliwości co do konkretnego przypadku.

5.3. Kontakt ze światem zewnętrznym

Wychowankowie mają dostęp do telefonu i Internetu oraz możliwość odwiedzin (ze względu na pandemię COVID-19 odbywają się one w reżimie sanitarnym).

Z rozmów z wychowankami wynikało, że podczas rozmów telefonicznych nie mają oni zapewnionej poufności. Rozmowy z najbliższą rodziną odbywają się bowiem na świetlicy i zdarza się, że w pomieszczeniu są obecni w tym czasie inni nieletni lub wychowawca. Z kolei rozmowy telefoniczne z osobami spoza rodziny odbywają się w pokojach pracowników placówki pod ich nadzorem.

Taka praktyka narusza prywatność wychowanka i jest szkodliwa z punktu widzenia prewencyjnego. Rozmowa telefoniczna w warunkach poufności sprzyja bowiem szczerości i daje szansę na poinformowanie o swoich emocjach i uczuciach, problemach oraz sposobie traktowania, co umożliwi w razie potrzeby podjęcie interwencji. W obecności innych osób nieletni może obawiać się opowiedzieć o swoich emocjach i spostrzeżeniach w obawie przed reakcją innych osób.

Obawy o nadzorowanie rozmów nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych wyraził Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT) w raporcie z wizyty w Polsce w 2018 r. Rekomendował

²⁶ Zob. Raporty CPT z wizyt w: Mołdawii, CPT/Inf (2020) 27, par. 29; Macedonii Północnej, CPT/Inf (2021) 8, par. 29; Portugalii, CPT/Inf (2020) 33, par. 71 i 72; Danii, CPT/Inf (2019) 35, par. 20 i Gruzji, CPT/Inf (2019) 16, par. 80.

²⁷ Zob. Raporty Specjalnego Sprawozdawcy ds. Tortur: z dnia 16 lipca 2021 r., A/76/168, par. 22, 25, 34, 66 pkt. g); z dnia 20 marca 2020 r., A/HRC/43/49, par. 13, 21 oraz z dnia 20 lipca 2018 r., A/73/207, par. 77 pkt. e).

²⁸ Zob. Wspólne oświadczenie CAT, SPT, Specjalnego Sprawozdawcy ds. Tortur i Rady Powierniczej Dobrowolnego Funduszu ONZ na rzecz Ofiar Tortur z dnia 25 czerwca 2019 r., z okazji Międzynarodowego Dnia Pomocy Ofiarom Tortur dot. roli Protokołu stambulskiego w odniesieniu zarówno do sprawców, jak i ofiar:

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24739&LangID=E> [dostęp: 21.01.2022 r.]

wówczas, aby polskie władze zapewniły wychowankom umieszczonym w zakładach poprawczych prawo do prywatności przy utrzymywaniu kontaktu ze światem zewnętrznym²⁹.

KMPT zaleca zapewnienie wychowankom poufności podczas rozmów telefonicznych. Rekomenduje również umożliwienie wychowankom realizacji wideo-rozmów za pośrednictwem komunikatorów internetowych. Podobnie jak w przypadku kontaktów telefonicznych, wideo-rozmowy powinny odbywać się w warunkach poufności.

Formuła wideo-rozmów stanowi bowiem, obok kontaktu telefonicznego, doskonałą alternatywę dla kontaktów bezpośrednich, sprawdzającą się zwłaszcza w przypadku zagrożenia epidemiologicznego i związanych z nim ograniczeniem kontaktów międzyludzkich. Taka forma kontaktu byłaby z pewnością szczególnie istotna dla podopiecznych, których bliscy zamieszkują daleko od Zakładu, a wizualny kontakt pomoże w podtrzymaniu więzi rodzinnych i przyjaźni, co może mieć również pozytywny wpływ na zachowanie w placówce i proces resocjalizacji. Warto w tym miejscu podkreślić, że formuła rozmów za pośrednictwem komunikatora Skype przyjęła się w jednostkach penitencjarnych w czasie pandemii COVID-19, co wskazuje, że mogłaby ona zostać wprowadzona również w przypadku zakładu poprawczego³⁰.

Zgodnie z regułami ONZ: *„należy zapewnić wszelkie środki, aby zapewnić nieletnim odpowiednią komunikację ze światem zewnętrznym, co stanowi integralną część prawa do sprawiedliwego i humanitarnego traktowania i jest niezbędne do przygotowania nieletnich do ich powrotu do społeczeństwa. Nieletni powinni mieć możliwość komunikowania się ze swoimi rodzinami, przyjaciółmi i innymi osobami lub przedstawicielami renomowanych organizacji zewnętrznych”*³¹.

Na potrzebę zwiększenia osobom przebywającym w detencji dostępu do alternatywnych środków komunikacji w czasie pandemii COVID-19 zwracają uwagę Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT)³² i Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)³³.

²⁹ Zob. Raport SPT z wizyt w Polsce, CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 127-128.

³⁰ Zob. Raport RPO z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2020 r., str. 109-110.

³¹ Zob. Zasady z Hawany, pkt. 59.

³² Zob. Wytyczne SPT w związku z pandemią koronawirusa z dnia 25 marca 2020 r., par. II dotyczący działań w odniesieniu do wszystkich miejsc pozbawienia wolności, pkt. 11. Zob. również wytyczne SPT z dnia 18 czerwca 2021 r., CAT/OP/12, par. 10 pkt. f).

³³ Zob. Wytyczne CPT dotyczące postępowania z osobami pozbawionymi wolności w kontekście pandemii COVID-19 z dnia 20 marca 2020 r., CPT/Inf (2020)13, par. 7 oraz oświadczenie uzupełniające z dnia 9 lipca 2020 r., CPT/Inf (2020) 21.

5.4. Wyżywienie

Wychowankowie mieli zapewnione cztery posiłki dziennie. Przedstawiciel KMPT nie miał uwag co do opracowanego jadłospisu. W czasie rozmów z wychowankami otrzymał jednak skargi na niewielką ilość jedzenia w czasie śniadania i kolacji. Nieletni wskazywali, że oferowane porcje są bardzo skromne i nie zaspokajają ich potrzeb żywieniowych. Wychowankowie pozytywnie wypowiadali się z kolei o obiedzie.

KMPT rekomenduje zweryfikowanie, czy ilość i jakość wyżywienia zapewnianego wychowankom odpowiada w praktyce opracowanemu jadłospisowi. Należy upewnić się, że podopieczni otrzymują wyżywienie adekwatne do ich potrzeb.

Zgodnie z normami ONZ: *Każdy ośrodek detencyjny zapewnia, że każdy nieletni otrzymywał żywność odpowiednio przygotowaną i prezentowaną w normalnych porach posiłków o jakości i ilości spełniającej normy dietetyczne, higieniczne i zdrowotne oraz, w miarę możliwości, wymagania religijne i kulturowe. Czysta woda pitna powinna być dostępna dla każdego nieletniego przez cały czas*³⁴.

5.5. Szkolenia personelu

W latach 2020-2021 personel placówki uczestniczył w szkoleniach dotyczących m.in.: praw dziecka, konstruktywnego rozwiązywania problemów wychowawczych, nowych uzależnień dzieci i młodzieży, zadań i roli nauczycieli i wychowawców w systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, strategii pracy z wychowankiem z zaburzeniami psychicznymi, pracy z wychowankiem ze spektrum zaburzeń autystycznych (ASD), radzeniem sobie z emocjami w trudnych sytuacjach wychowawczych, stosowaniem środków przymusu bezpośredniego. W dniu 02 kwietnia 2019 r. odbyło się szkolenie pracowników z zasad udzielania pierwszej pomocy.

Pracownicy placówki brali też udział w konferencjach naukowych:

- „*Więzi które chronią. Pomoc w obliczu zmian*” (26.11.2020 r.);
- „*Więzi które chronią. Prewencja i interwencja wobec przemocy*” (25.11.2021 r.).

KMPT pozytywnie ocenia rozwój zawodowy pracowników i tematykę realizowanych szkoleń. Zachęca jednocześnie, by rozwój i wsparcie merytoryczne personelu miało charakter systematyczny i adekwatny do potrzeb. Szkolenie personelu jest bowiem mechanizmem zapobiegania torturom i budowania odpowiedniej kultury organizacyjnej. Dlatego też warto, by oferta szkoleniowa była dostosowana do potrzeb poszczególnych grup zawodowych oraz koncentrowała się na komunikacji interpersonalnej, umiejętności radzenia sobie w sytuacjach

³⁴ Zob. Zasady z Hawany, pkt. 37.

trudnych i konfliktowych, przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu, profesjonalnym stosowaniu środków przymusu bezpośredniego, międzynarodowych standardach ochrony praw człowieka i praw dziecka (w tym Zasad z Hawany), Protokole stambulskim. Warto też systematycznie odświeżać wiedzę i praktyczne umiejętności dotyczące udzielania pierwszej pomocy.

KMPT rekomenduje również zorganizowanie personelowi superwizji, która pozwoli na rozładowanie napięć powstałych wskutek wykonywanych obowiązków służbowych oraz omówienie sytuacji trudnych i metod zaradczych, co może również zapobiec wypaleniu zawodowemu. Wsparcie personelu jest bowiem niezwykle istotne w czasie pandemii, gdzie wprowadzane ograniczenia mogą powodować wzrost napięcia i występowanie sytuacji konfliktowych. Sytuacja ta w połączeniu z brakami kadrowymi spowodowanymi zachorowaniami może prowadzić do nadużyć wobec podopiecznych.

Zgodnie z regułami ONZ: *„Personel powinien przejść takie szkolenie, które umożliwi mu skuteczne wykonywanie swoich obowiązków, w szczególności szkolenie z zakresu psychologii dziecka, dobrostanu dziecka oraz międzynarodowych standardów i norm praw człowieka i praw dziecka, w tym niniejszych Zasad. Personel powinien utrzymywać i doskonalić swoją wiedzę i umiejętności zawodowe poprzez uczestnictwo w kursach doskonalenia zawodowego, które będą organizowane w odpowiednich odstępach czasu przez cały okres ich kariery”*.³⁵

Z kolei Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) podkreśla, że: *„Cały personel, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze, które są w bezpośrednim kontakcie z nieletnimi, powinny odbywać szkolenia zawodowe, zarówno przy rozpoczęciu pracy jak i szkolenia ustawiczne. Powinni też korzystać z odpowiedniego zewnętrznego wsparcia i nadzoru nad wykonywaniem przez nich obowiązków. Należy zwrócić szczególną uwagę na szkolenie personelu w zakresie radzenia sobie z incydentami z użyciem przemocy, szczególnie w zakresie werbalnej deeskalacji w celu zredukowania napięcia oraz w zakresie profesjonalnych technik obezwładniających”*.³⁶

6. Niewłaściwe traktowanie nieletnich przez funkcjonariuszy Policji

6.1. W trakcie rozmowy jeden z wychowanków opowiedział przedstawicielowi KMPT, że został pobity przez policjantów przy zatrzymaniu. Do zdarzenia miało dojść 06 grudnia 2021 r. w Wałbrzychu. Wychowanek miał jechać samochodem osobowym i zostać zatrzymany przez partol Policji do kontroli. Ponieważ zdawał sobie sprawę, że jest poszukiwany zaczął uciekać

³⁵ Zob. Zasady z Hawany, pkt. 85.

³⁶ Zob. Dwudziesty Czwarty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2015) 1, par. 120.

funkcjonariuszom. Początkowo uciekał samochodem, później pieszo. Po tym jak został złapany miał zostać pobity przez funkcjonariusza. **Mówił, że otrzymał trzy ciosy pięścią w szczękę i nos, a następnie został rzucony na ziemię.** Usiadło na nim dwóch policjantów i skuli mu ręce kajdankami. **Kajdanki miały zostać mu założone na ręce skute z tyłu. Chłopiec opowiadał, że były one mocno zaciśnięte, co sprawiało mu ból.**

Chłopiec miał zażądać badania lekarskiego i został w tym celu przewieziony na badanie do szpitala w Wałbrzychu. Wychowanek opowiadał, że konsultacja lekarska odbyła się na korytarzu. Lekarz miał wyjść z gabinetu i przy policjantach oraz innych pacjentach spytać go czy jest zdrowy, obejrzeć nos i wypisać dokument zezwalający na umieszczenie go w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych (PdOZ). Lekarz miał nie zebrać pełnego wywiadu o stanie zdrowia, tylko zadać ogólne pytanie. Nie przeprowadził też badania przedmiotowego (badania fizykalnego). **W czasie rozmowy z lekarzem chłopiec miał przebywać w kajdankach.**

Po badaniu lekarskim wychowanek miał zostać osadzony w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych (PdOZ) Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu, a następnie zostać przetransportowany konwojem policyjnym do Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach Zdroju. Chłopiec nie zgłaszał uwag co do sposobu traktowania przez funkcjonariuszy w PdOZ oraz funkcjonariuszy konwojujących. Mówił, że spytali go jak się czuję i miał ogólnie dobrą opinię na ich temat.

Wychowanek za pośrednictwem przedstawiciela KMPT złożył Rzecznikowi Praw Obywatelskich ustną skargę na postępowanie funkcjonariuszy Policji. Notatka służbowa z rozmowy została przekazana odpowiedniej komórce merytorycznej w Biurze RPO celem zbadania sprawy. Rzecznik Praw Obywatelskich wszczął w tej sprawie postępowanie (znak sprawy II.519.1683.2021).

6.2. Nietletni doprowadzani do placówki konwojem policyjnym wskazywali, że **profilaktycznie stosowano wobec nich kajdanki** mimo, iż nie byli agresywni i nie próbowali uciekać. Kajdanki stosowano od czasu zatrzymania, podczas transportu i pobytu na komisariatach. Kajdanki były zakładane przeważnie na ręce (zarówno z przodu, jak i z tyłu). Jeden z nietletnich opowiadał, że skuto mu ręce i nogi.

Poza przypadkiem opisanym w pkt. 6.1. raportu kajdanki były przeważnie zapisane w sposób, który nie sprawiał chłopcom bólu. Niepokój KMPT wzbudził jednak czas stosowania tego środka przymusu bezpośredniego. Przykładowo jeden z nietletnich wskazywał, że przebywał w kajdankach ok. 7 godzin, inni nietletni – 3 i 2 godziny.

Warto odnotować, że zatrzymania i doprowadzenia do zakładów poprawczych w czasie których stosowano kajdanki miały miejsce w okresie od września 2020 r. do grudnia 2021 r. **Powyższe wskazuje, że systemowy problem prewencyjnego nadużywania kajdanek**

przez funkcjonariuszy Policji jest nadal aktualny i konieczne są skuteczne działania w celu jego wyeliminowania³⁷. Stosowanie kajdanek nie zawsze jest bowiem konieczne, często ich użycie jest środkiem nadmiernym i nieproporcjonalnym do sytuacji, a w połączeniu z długim okresem ich stosowania (co wiąże się z ograniczeniem ruchu kończyn i przebywaniem w niewygodnej pozycji) i stresem towarzyszącym zatrzymaniu, może stanowić poniżające traktowanie.

Nieletni wskazywali również, że **przewożeni byli w furgonetkach policyjnych bez zapiętych pasów bezpieczeństwa**, co zdaniem KMPT zwiększa ryzyko dla ich zdrowia w przypadku gwałtownego hamowania lub wypadku. Stosowanie kajdanek ogranicza bowiem zdolność zatrzymanych do ochrony przed upadkiem³⁸.

Zgodnie z zaleceniami CPT policjanci powinni zostać przeszkoleni w zakresie zapobiegania i minimalizowania przemocy w kontekście zatrzymania. W przypadku, gdy użycie siły jest niezbędne funkcjonariusze powinni być w stanie zastosować profesjonalne techniki, które ograniczą w jak największym stopniu ryzyko wyrządzenia szkody zatrzymywanej osobie³⁹.

CPT podkreśla również, że zakładanie kajdanek podczas transportu powinno być stosowane tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki powinny być stosowane jedynie w sytuacjach i na tak długo, gdy jest to absolutnie konieczne. Kajdanki nie powinny być też nadmiernie zaciśnięte, gdyż może mieć to poważne skutki medyczne (np. poważne i trwałe uszkodzenie ręki). Biorąc pod uwagę potencjalny dyskomfort i ryzyko odniesienia obrażeń w razie wypadku, należy unikać praktyki skuwania zatrzymanych za plecami podczas transportu. Preferuje się raczej, by osoby zatrzymane były przewożone w bezpiecznych furgonetkach, co pozwala uniknąć konieczności zakładania im kajdanek podczas podróży⁴⁰. Z kolei pojazdy używane do przewozu osób zatrzymanych powinny być wyposażone w urządzenia zabezpieczające (takie jak pasy bezpieczeństwa)⁴¹.

Nadmierne stosowanie kajdanek wobec osób zatrzymanych i ich przewóz bez pasów bezpieczeństwa został podniesiony również przez Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT)

³⁷ Zob. Wystąpienie RPO do MSWiA z dnia 20 stycznia 2020 r., znak KMP.570.29.2019.AN, dostępne na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/kajdanki-nie-ulatwienie-dla-policji-o-ich-naduzywaniu-w-konwojach-i-na-komisariatach-rpo> [dostęp: 21.01.2022 r.]

³⁸ Zob. również uwagi ekspertów z z Uniwersytetu w Essex w publikacji pt. „*Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules*”, Penal Reform International Head Office i Human Rights Centre University of Essex, February 2017, Use of restraints, s. 57. Publikacja dostępna na stronie: <https://www.penalreform.org/resource/guidance-on-implementation-the-nelson-mandela-rules/> [dostęp: 21.01.2022 r.]

³⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 21.

⁴⁰ Zob. Standardy CPT dotyczące transportu zatrzymanych zawarte w dokumencie pt. „*Transport of detainees*”, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24. Zob. również uwagi zalecenia CPT zawarte w raporcie z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 17. oraz w raporcie z wizyty CPT w Serbii w 2015 r., CPT/Inf (2016) 21, par. 53.

⁴¹ Zob. Transport of detainees, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24 oraz raport z wizyty CPT w Serbii w 2015 r., CPT/Inf (2016) 21, par. 53.

w raporcie z wizyty w Polsce w 2018 r. W efekcie SPT rekomendował, by Polska zapewniła bezpieczny przewóz osób zatrzymanych, zgodnie z zasadami i przepisami bezpieczeństwa ruchu drogowego⁴².

W kwestii badań lekarskich osób zatrzymanych CPT i SPT podkreślają, że takie badanie stanowi podstawowe zabezpieczenie przed torturami. Ma ono na celu ocenę stanu zdrowia pacjenta oraz wykrycie ewentualnych śladów tortur i ich udokumentowanie. Z tego też względu konieczne jest przeprowadzenia pełnego badania fizykalnego (a nie tylko ograniczenie się do zebrania wywiadu od pacjenta) i zapewnienie poufności takiego badania. Obecność funkcjonariusza jest możliwa wyłącznie na żądanie lekarza⁴³. W czasie badań zatrzymany nie może być skuty kajdankami. Taka praktyka narusza bowiem godność osoby zatrzymanej, utrudnia rozwój właściwej relacji lekarza z pacjentem i jest szkodliwa dla obiektywnych ustaleń medycznych⁴⁴.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca Dyrektorowi Zakładu Poprawczego w Jerzmanicach Zdroju:

1. systematyczne przypominanie personelowi o konieczności traktowania podopiecznych z szacunkiem i respektowania ich praw oraz odpowiedzialności karnej i służbowej jaka wiąże się w przypadku niewłaściwego zachowania;
2. odstąpienie od przeprowadzania kontroli osobistej wychowanków do czasu uchwalenia odpowiednich przepisów rangi ustawowej przyznających personelowi zakładów poprawczych takie prawo;
3. wykorzystywanie izby przejściowej wyłącznie w przypadkach określonych w przepisach prawa;
4. umieszczanie wychowanków w izbie chorych wyłącznie w celach medycznych;
5. wykreślenie z „*Regulaminu używania wyrobów tytoniowych i palenia papierosów na terenie zakładu*” zapisów pozwalających na wyciągnięcie wobec podopiecznych konsekwencji zbiorowych (pkt. 13 i 17 Regulaminu);
6. przeszkolenie personelu z Protokołu stambulskiego i stosowanie zawartych w nim wytycznych do dokumentowania obrażeń wychowanków;

⁴² Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 68-69.

⁴³ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 27; Raport CPT z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 24 i 25. Zob. również Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 53-55.

⁴⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 79 oraz raport CPT z wizyty w Czechach, w 2018 r., CPT/Inf (2019) 23, par. 70.

7. profilaktyczne stosowanie formularza do umiejscowienia obrażeń (map ciała) podczas badań lekarskich i pielęgniarskich;
8. wykonywanie zdjęć obrażeń, które należy włączyć do dokumentacji medycznej;
9. zapewnienie wychowankom poufności podczas rozmów telefonicznych;
10. umożliwienie wychowankom komunikacji z bliskimi w formie rozmów audio-wideo z wykorzystaniem komunikatorów internetowych;
11. zweryfikowanie, czy ilość i jakość wyżywienia zapewnianego wychowankom odpowiada w praktyce opracowanemu jadłospisowi;
12. systematyczne wspieranie rozwoju zawodowego personelu poprzez oferowanie specjalistycznych szkoleń, mając na względzie obszary szkoleniowe wskazane w pkt. 5.5. raportu;
13. zapewnienie personelowi regularnej superwizji.

Opracował: Rafał Kulas

Przemysław Kazimirski

Dyrektor Zespołu

/-podpisano elektronicznie/